

Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos konkursui

Asta Skujytė

Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos 4 g klasės mokinė

Dvi esė

Pasvalys
2008

Asta Skujytė

Tikras kelias į žvaigždes

Ese

Jau kuris laikas neprisiverčiu žiūrėti televizoriaus. Tik žinau, kad jau verbuoja berniukus ir mergaites tapti „keliukais“, t. y. ketvirtą kartą bandyti pasiekti žvaigždes, bet nutūpti brolių Bendžių kišenėje. (Jau girdžiu, kaip „G&G Sindikatas“ tyliai dainuoja: „Broliai šaunuoliai, viskas normaliai...“). Visur komercija, komercija, komercija... Pinigai teršia tokį taurų dalyką kaip menas. Viskas įgyja kainą. Ir žmogų ugdo nebe menas, o pinigai.

Atrodytų, na, ir kas čia keisto? Kapitalistinė visuomenė juk. Tačiau ar tai turėtų daryti įtaką menui?

Kadangi pati esu tokia truputį meniška persona, dažnai tenka išgirsti klausimą: „O ką tau reiškia menas?“. Jaučiuosi užklupta iš pasalų. O ką man reiškia menas iš tiesų? Kaip tikra lietuvė turėčiau šį klausimą perfrazuoti į „O ką man duoda menas?“, nes šiuolaikinė visuomenė pratusi imti, ne duoti. Gerai, tarkime, ką jis man duoda? Hmm... Ko gero, staigius kūrybinius pliūpsnius ir priepuolius (dažniausiai per matematikos ir biologijos pamokas), kada tušinukas tampa ne įrankiu, o nutekamuoju vamzdžiu, nes per jį į lapą „nuleidžiamas“ tekstas; begalinį norą dainuoti – tai darau namie, besibastydama su draugais, tik, kadangi dažniausiai dainuoju japoniškai, mano muzika iš karto „įpaišoma“ į neformalias gretas; maniakišką troškimą piešti, kai pagrindu tampa net suolo draugės sąsiuvinis. Piešiu taip pat japoniškai – *animè* stiliumi arba kuriu *manga* (japoniškų komiksus).

Kartais tokie staigūs „aukštesniųjų materijų“ dosnumo protrūkiai tampa galvos skausmu – vėlai naktį lovoje ar beravint piktžoles iš gėlyno (nekalbu apie kontrolinių darbų metu atskrendančias mūzas nuo Hipokrenės versmių). Kai einu namo ir pajuntu, kad bus blogai, t. y. atskris įkvėpimas, išnaudoju XXI a. ypač populiarią išradimą – telefoną. Trys-keturiolika ir savo ką tik „iškeptą“ minčių samplaiką gali platinti SMS žinute nors ir visiems SIM kortelėje esantiems numeriams.

Visi šie mano išvardinti dalykai – literatūra, dailė, muzika – yra nuo pat mažų dienų kartu su manim. Jie man parodė, kad egzistuoja ir kitoks – meno pasaulis, kur galioja (arba išvis jų nėra) kitos taisyklės, kur gali pats kurti savo sistemas, kur duodama laisvė begemotą įsivaizduoti žalią, o knygos siužetą sukurti galvoje kaip filmą (arba, kaip man dažniausiai nutinka, – kaip *animè*). Menas formuoja kitokią žmogų – turintį vaizduotę,

gebantį suvokti pasaulį kitu kampu ir kitose plotmėse. Juk ir E. M. Remarkas teigė, kad vienas iš trijų dalykų, dėl kurių verta gyventi, yra būtent menas. Galima gyventi dėl meno, bet galima ir gyventi menu. Mano atvejis yra pastarasis. Nuolat randu sau veiklos ir nesitrinu iš kampo į kampa arba vakarais nešlifuoju gatvių.

Pagaliau kažkuriam iš protingų vyrų stuktėlėjo gera mintis: nuo informacinės, žinių visuomenės pereiti prie kultūros. Seniai taip reikėjo. Dabar, kaip sako Vytautas Landsbergis, vyrauja fakto literatūra – televizija, spauda, internetas. Knygos dūla lentynose, bibliotekininkai savo darbo vietas skelbia skurdo zona, tačiau 2008-ieji metai paskelbiami skaitymo metais... Kas beskaitys – visuomenė atprato nuo knygų arba virškina populiariąją menkavertę literatūrą? Nebėra vaizduotės, žmonės nebemato knygoje paslėptų pasaulių. O juk būtent literatūra plečia mūsų žodyną, ugdo mus eruditais.

Kiekvieną dieną bendrauju su žmonėmis, kuriems, kaip ir man, menas yra neatskiriama gyvenimo dalis. Vieni keliasi ir užmiega su daina, kiti – naktimis užbaiginėja piešinius, tretieji – nepaleidžia iš rankų parkerio ir bloknoto. Visi turi „menininko“ etiketę, kartais jų šalinasi visuomenė, bet tik todėl, kad jie nesutelpa į rėmus, kuriuos sugalvojo žmonės, likę „už borto“, t. y. nelavinę savo vaizduotės, neieškoję tikrojo pasaulio grožio.

Menas išmoko jausti, tikėti tuo, kas nematoma, nujausti, suvokti daugiau. Menas išugdo žmogų iš didžiosios raidės, ne tik gyvenantį ant žemės, bet ir sugebantį pakilti virš jos. Palipti vaizduotės kopėtelėmis į dangų. Pagauti plunksną iš Pegaso sparno. Paklausti medžio, kodėl jis pabėgo į laukus, užuot likęs su kitais. Meno žmogus ne tik supranta pasaulį kitaip – ir pasaulis jį supranta, jam padeda nuolat stulbindamas savo veidais. Meno žmogus stebi ženklus, ir netgi nukritusi plunksna arba retai keleivius matantis kelias gali tapti dainos, eilėraščio ar piešinio idėja.

Štai kodėl aš ir nežiūriu televizoriaus. Tai, kas yra už mano kambario lango, pranoksta bet kokią laidą. Ir naktimis pro langą aš nutiesiu tikrą kelią į žvaigždes.

Asta Skujytė

Prekybos centro „Gyvenimas“ akcija – „Pirk nukainotą meilę“

Esė

Prieš porą dienų teko skaityti gan įdomų straipsnį apie moteris, kurios išnaudoja turtinius verslininkus, politikus, įžymybes. Verslininkės – taip jos apibūdina save. Ir atvirai ima pasakoti apie savo gan pavojingo ir diskretiškumo reikalaujančio darbo užkaborius. Cinikės? Nemanau. Jos parduoda tokią prekę, apie kurią sakoma, kad „už pinigus jos nenusipirksi“. Būtent. Jos parduoda... meilę.

Daugelis žmonių, kuriuos kiekvieną mielą dieną galima pamatyti dūsaujančius vienas kito glėbyje, meilę įsivaizduoja tik taip: nuvalo marmurinį pjedestalą (ant kurio prieš porą mėnesių buvo „šarvojama“ ankstesnė *l'amour*), nupučia dulkes ir išaukština ją, tą vienintelę ir nepakartojamą meilę. Tą feniksą, kuris vis pakyla iš pelenų, nors jie ir būna vėjo seniausiai išnešioti po širdies platumas ir aukštumas, po visą širdies 3D erdvę. Ir dievina ją. Mato tą meilę taip, kaip egiptiečiai matydavo savo krašto stebuklą – Nilo potvynį, kurį sukeldavo avino galvą ant pečių turintis vandens dievas Chnumas. Būtent. Stebuklas. Stebuklas dvasioje, stebuklas kūne, stebuklas visur aplinkui. Stebuklas, kad užmezgi artimą ryšį su kitu asmeniu. Dar didesnis stebuklas būna tada, kai meilė trunka ilgiau nei metus. Tačiau po vestuvių baigiasi visos pasakos, visos „kатытės“, „saulytės“, visi „kačiukai“, „zuikučiai“. Kodėl? Nes atsiranda buitės. Rutina – romantikos ir svaiginančių jausmų žudikė. Džiugu, kai spaudoje skaitai, kad kažkas švęs auksinių vestuvių jubiliejų. Vadinasi, tikra meilė egzistuoja ir trunka ne vienus, ne trejus metus, bet visą gyvenimą.

Yra vyrų, kuriems graži moteris, tūnanti greta, limuzine, yra kaip papuošalas. Gero skonio ženklas. Vyrškosios galios demonstravimas – „Štai aš kaip tikras vyras ją išlaikau“. Kitiems jos – kaip lėlės. Jie perka blizgučius, kailinius, kad tik pelnytų jų palankumą, sulauktų gero žodžio, o ne atšiauraus žvilgsnio ir bent truputėlio meilės. Čia kaip Katiliškio „Miškais ateina ruduo“ herojus Doveika. Našlys, pagyvenęs ūkininkas, turtus susikrovęs savo beprotės (jau amžiną atilsį) žmonelės dėka. Ir nusiperka (kitaip to nepavadinsi) jis sau bėdą – Moniką. O moteriškė, pasirodo, ne iš kelmo spirta – ji pati

siekė to, kad Doveika ją vestų. Abipusė nauda? Na, nepasakyčiau. Doveika perka jai dovanas (Monika jam nieko neperka), Doveika ją myli (Monika ūkininko – ne). Jam ir šaltas patalas (miega ponia Doveikienė atskirai; na, dar ir su tuo Tiliu), jam ir bejausmė jos širdis. Taip sakant, vienas – nulis Monikos naudai...

Marijos žemėje, t. y. Lietuvoje, tokios moterys smerkiamos. Bet vis tiek laikraščių ir, kaip sakė Marijonas Mikutavičius vienoje savo dainoje, pižonų žurnalų pirmuosiuose puslapiuose šypsosi šviesiaplaukis plastinės chirurgijos stebuklas, o šalia jos – solidus, ketvirtą ar šeštą dešimtį pradėjęs vyriškis. Užrašas: „Netikėta laimė – ponas Piniguočius ir panelė Laputė jau kartu“ (pavardės pakeistos norint išvengti bereikalingo, iki gyvo kaulo *užknisusių* piliečių linksniavimo).

Gyvenimo absurdas. Egzistencialistai šoktų pro langus. Mariaus Katiliškio Doveika nušautų Moniką, Tilių ir nusišautų pats (kaip dabar irgi populiariu). O spaudoje ir toliau mirgėtų straipsniai apie amžiną (tiesa, nuperkamą) meilę.